

Борсук І. Л.

група АМ-42 (Тернопільський національний
педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)
Науковий керівник – канд. філол. наук, викладач Ладика О. В.

КОНЦЕПТ СУЧАСНЕ ЖИТТЯ В АМЕРИКАНСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ

Лінгвокультурний концепт – багатозначне утворення у культурі, яке упорядковує знання про певний фрагмент дійсності у свідомості певного соціуму лінгвокультурної спільноти [1, с. 19]. О.В. Ладика розглядає лінгвокультурний концепт як багатовимірне культурно значуще утворення, що акумулює знання про певний фрагмент дійсності у колективній свідомості американської лінгвокультурної спільноти, об'єктивується його мовною формою й відзначений лінгвокультурною специфікою [2, с. 220].

Природа виникнення концепту, на думку В. І. Карасика, виникає в результаті взаємодії досвіду, відбору на основі критерію цінності та механізму запам'ятовування [2, с. 33]. За Ю. С. Степановим, концепт виникає при зіткненні світу культури та індивіда, що свідчить про те, що це визначення є найвужчим з усіх перерахованих, так як автор дає лінгвокультурологічне тлумачення концепту. Д. С. Лихачов у своєму визначенні концепту як "заміщення значення слова в індивідуальній свідомості і в певному контексті" підкреслює його суто індивідуальну спрямованість як засобу розуміння навколишнього світу, не приділяючи увагу соціальній стороні даного поняття. Отже, на сучасному етапі у мовознавстві неможливо відслідкувати єдину думку у визначенні поняття "концепт" Незалежно від різновидів концептів, вони є основними характерними ланками концептосфери певної мови [3, с. 49].

Структура концепту є також важливим питанням в ході формування концепту. Усі лінгвісти погоджуються, що багатомірність лінгвоконцепту співвідноситься з його складністю, внутрішньою розчленованістю, яка обумовлює виділення в ньому декілька якісно відмінних складових (шарів, вимірів та ін.) [1–3]. Окрім «традиційних» поняттєвої, образної і ціннісної складових, дослідники виділяють ще й інші, наприклад символічний і національно-культурний складники [2, с. 223–224]. Також лінгвісти стверджують, що важливою у основі лінгвокультурного концепту є національна ідея, і саме вона групує і об'єднує націю. Значить, у структурі концепту лежить не тільки поняттєвий, образний, ціннісний, символічний, але ще й ідейний компоненти [2, с. 221; 3, с. 49].

Концепт СУЧАСНЕ ЖИТТЯ займає важливу роль у житті кожної цивілізованої людини. Хоч би які палкі дискусії щодо концепції походження людей на Землі не відбувалися, але, ймовірно кожен погодиться з тим, що людина творить час, встановлює рамки у ньому і намагається йти в ногу з часом. Це відбувається з метою покращення умов життя.

Концепт СУЧАСНЕ ЖИТТЯ насправді не є таким зрозумілим, як здається на перший погляд. Для того щоб проаналізувати цей концепт в українській чи у будь-якій іншій лінгвокультурах потрібно порівнювати його з концептом минулого і можливо навіть застарілого способу життя [4, с. 454].

Глобалізація також тісно корелює з поняттям СУЧАСНЕ ЖИТТЯ. Тому, що глобалізація – це масштабний процес уподібнення у економічній, політичній, культурній інтеграції. Отже, це явище яке стосується всієї Землі. Таким чином, глобалізація є характерною рисою сучасного світу. Вона дотична до абсолютно всіх сфер людського життя. Це явище посилює контакти між представниками різних країн та культур. В нашому дослідженні яскраво виражена кореляція концепту СУЧАСНЕ ЖИТТЯ з глобалізацією так як учасники анкетування відповідали на питання не лише про культуру у якій вони проживають, але й про незнайому їм. Можна зрозуміти яке ставлення у більшості учасників до концепту СУЧАСНЕ ЖИТТЯ в американській мовній картині світу. На таке ставлення вплинули інформаційні ресурси такі, як новини, соціальні мережі, інтернет, книги, оточення і побут [1, с. 19].

Основою нашого дослідження є метод збору соціологічної інформації про концепт СУЧАСНЕ ЖИТТЯ в українській та американській лінгвокультурах під час опосередкованого спілкування (анкетування) з опитуваними учасниками анкетування, тобто, опитування, яке ми проводили серед студентів різних курсів та форм навчання Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Таким чином, ми намагалися виміряти “громадську думку” з приводу питання про сучасні українські та американські реалії. Проаналізувавши результати анкетування, ми можемо з впевненістю зазначити, що вік, стать, побут і культурні особливості учасників опитування значно вплинули на кінцевий результат. Перед проведенням цього дослідження нами були висунуті гіпотези, які виявилися частково спростованими та частково доведеними. Ці гіпотези стосуються лише аналізу анкетування.

У нашому дослідженні ми використали також асоціативний експеримент (метод психолінгвістичного експерименту, суть якого полягає в тому, що респондентові пропонують стимули-слова з метою викликати у нього відповідні асоціації).

У вчених побувають дискусії чи справді асоціативний експеримент допомагає зрозуміти, з чого складається і як побудована мовленнєва здатність людини, яка вміє роздумувати, висловлюватися і розуміти. Вважається, що дана методика є найпопулярнішою у використанні вивчення елементів мовленнєвої свідомості [4, с. 455].

У дослідженні концепту СУЧАСНЕ ЖИТТЯ також яскраво виражені асоціації під призою суб’єктивності. Асоціації про американську реалію та сучасність є суб’єктивними через порівняння українських реалій і малої кількості розширеної інформації про Америку у засобах масової інформації [3, с. 49].

Елементом опитування був аналіз явища FOMO як результат впливу засобів масової інформації та соціальних мереж на свідомість та стан людини. Учасники опитування охарактеризували це явище як стан страху прогавити важливу інформацію у соціальних мережах і залежність від постійного бажання перевіряти чужі особисті сторінки в соціальних мережах. Зазвичай залежних від соціальних мереж мотивує бажання постійно переконуватись чи власний спосіб життя є нормальним. На диво, учасники анкетування вказали багато позитивних аспектів синдрому втрачених можливостей таких як мотивація до кращого життя, бажання бути завжди в курсі подій, не бути осторонь, покращувати умови життя.

Більше того, у проведеному дослідженні концепту СУЧАСНЕ ЖИТТЯ ми долучили аналіз двох статей на схожі і пов’язані між собою теми українського та американського видань різного походження. Перша стаття має назву “When Social Media Is Really Problematic for Adolescents” написана Перрі Класом (“The New York Times”, 3 червня 2019 р.). Вона описує проблеми підлітків на які начебто впливають соціальні мережі, але автор стверджує, що вплив соціальних мереж насправді не згубний для них. І звичайно стаття українського походження на сайті онлайн видання Zaxid.net з назвою “Кожен восьмий підліток в Україні має залежність від соціальних мереж” під авторством Андрія Стеця (22 травня 2019 р.). На противагу статті американського видання, Андрій Стець перераховує проблеми підлітків, які виникають через тривалий вплив соціальних мереж на них. Такі кардинальні погляди авторів свідчать про різні культури і вплив культур на лінгвокультури українського та американського соціуму.

Фінальний етап нашого дослідження – опитування людей (різного віку та статі), які проживають в США. Було поставлено декілька питань на основі асоціативного експерименту. Відповіді були зовсім різними і торкалися різних сфер життя. Ймовірно, це залежало від статі, виду діяльності і штату проживання. Аналізуючи відповіді американців і порівнюючи їх з відповідями українців про американську мовну карту світу, можна зазначити, що погляди на одні і ті ж аспекти зовсім різні. Якщо для українців концепт СУЧАСНЕ ЖИТТЯ є дещо матеріалізованим, таким , що стосується технологій, то для носіїв американської лінгвокультури поняття СУЧАСНЕ ЖИТТЯ є більш абстрактним, таким що корелює з поняттями комфорт чи успіх. Метою цього етапу був аналіз ставлення американців до американської реальності і порівняння ставлення українців до невідомої для них тієї ж американської реальності.

Підсумовуючи нашу наукову розвідку робимо висновок, що концепт СУЧАСНЕ ЖИТТЯ буде мати стільки значень/сміслів, скільки призм буде накладено на нього – культурні особливості, релігійні вірування, економічний, політичний чи ідейний аспекти. Продовження дослідження концепту СУЧАСНЕ ЖИТТЯ є перспективним і потребує залучення інших наукових методів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глухова Л. О. Актуальні проблеми викладання іноземних мов для професійного спілкування: Лінгвокультурні концепти та їх роль у навчанні студентів іноземній мові. Зб. наук. праць. Т. 1. 2013. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна. С. 19–21.
2. Ладика О. В. Структура лінгвокультурного концепту AMERICAN DREAM: методика її дослідження. Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. Вип. 1. Ч. 2. 2015. К.: ВПЦ “Київський університет”. С. 219–226.
3. Літяга В. Поняття концепт у парадигмі сучасних лінгвістичних досліджень: Зб. наук. праць. Вип. 48. Ч. 2. 2013. К.: ВПЦ “Київський національний університет”. С. 48–50.
4. Ткаченко Г. В. Асоціативний експеримент як засіб пізнання онімів в когнітивній ономастиці. Зб. наук. праць. “Актуальні проблеми слов’янської філології”. Вип. 23. Ч. 3. 2010. Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. С. 454–460.

Вайнагій В. І.

група АМ–43 (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)
Науковий керівник – канд. філол. наук, асистент Остапчук І. І.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЕТНОЛІНГВІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ В ТВОРІ КОРИННОГО АМЕРИКАНЦЯ Н. С. МОМАДЕЯ “HOUSE MADE OF DAWN”

“Дім, зі світанку створений” – це роман американського письменника Наварра Скота Момадея, опублікований в 1968 році. Автор індіанського походження, із племені кайова, тому черпає натхнення зі свого власного досвіду проживання в резерваціях на заході Америки, зокрема в Джемез Пуебло, Нью-Мексико. Історія починається незабаром після завершення Другої світової війни, слідуючи за протагоністом роману Авелем, чия ідентичність закріпила його в границях американської культури. Він має на меті повністю інтегруватися в “нову Америку”, але водночас зберегти своє коріння. Авель намагається “пробитися у світ”, однак стає залежним від алкоголю і вчиняє важкі злочини. Нелегкий та печальний досвід Авеля є символом несправедливості та жорстокості, якій піддаються корінні американські народи.

Власне й будучи представником корінного американського племені, Момадей спробував засобами художньої мови змалювати особливості світосприйняття свого народу, особливості його менталітету та життя. Використовуючи уяву та пам’ять, Момадей у своєму творі використовує безліч стилістичних прийомів – додає гегемонічні реєстри, індіанську англійську, алюзії на ритуали, церемонії й міфи, поетичні образи, символи та тишу – всі вони націлені для того, щоб сповна висловити почуття головного героя щодо свого минулого досвіду й мимовільних спогадів, які виникали протягом всього шляху життєвої стежини.

Для початку варто звернути увагу на саму назву твору – “House made of Dawn”- “Дім, зі світанку створений”. Пояснюючи значення цієї назви, Момадей наголошує на її відношенні до ритуалів та церемоній, які разом утворюють унікальний стиль, що передає відчуття цілющої сили та спогадів про ритуали, легко вловимі читачем. Посилання оповідача на “Будинок, зі світанку створений” – це і початок, і кінець книги: Франциско, дідусь головного героя та старійшина їхнього племені, біжить на початку, а його онук Авель біжить на світанку на самому завершенні оповіді.